

Ящук Т. В.,
Національна академія Служби
безпеки України
(м. Київ, Україна)

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ НОРМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

В умовах динамічних трансформацій глобальної та регіональної безпеки перед Україною виникає необхідність вдосконалення правового регулювання у сфері національної безпеки та оборони. Євроінтеграційний курс держави зумовлює адаптацію національного законодавства зі стандартами Європейського Союзу (далі – ЄС) та забезпечення їх практичної узгодженості. Актуальність цього напрямку дослідження зумовлена потребою підвищення результативності функціонування суб'єктів системи національної безпеки, особливо в умовах триваючої збройної агресії проти України.

Система правового регулювання у сфері національної безпеки України базується на положеннях Конституції України та ключових законодавчих актах, зокрема Законах України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року № 2469-VIII, «Про оборону України» від 06 грудня 1991 року № 1932-XII, «Про основи внутрішньої і зовнішньої політики» від 01 липня 2010 року № 2411-VI, Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про стратегію національної безпеки України», введеною в дію Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020.

Важливим елементом є також Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії від 26 червня 2014 року, яка визначає пріоритетність адаптації європейських стандартів у сфері безпеки та оборони. Відповідно до якої Україна зобов'язується забезпечувати поступову адаптацію законодавства до *acquis* ЄС [1], що передбачає впровадження демократичного контролю над сектором безпеки, реалізації принципів цивільного управління, удосконалення процедур стратегічного планування та дотримання прав людини.

Україна здобула статус кандидата на членство в ЄС 23 червня 2022 року, завершивши шлях, що тривав більше двох десятиліть. Шлях України до європейської інтеграції продовжувався, незважаючи на анексію Росією у 2014 році АР Крим та розпочате того ж року збройне вторгнення, яке триває й до сьогодні. Це передбачало вдосконалення системи правосуддя, посилення антикорупційних заходів, модернізацію державних інституцій та збільшення їх здатності реагувати на нові загрози. В умовах військової агресії важливо було не лише змінити національне законодавство, а також налаштувати механізми, що дозволяють адаптуватися до постійно мінливого безпекового середовища, зокрема в контексті гібридних загроз.

Діюче законодавство України передбачає три етапи адаптації норм, спрямовані на досягнення максимальної відповідності з правом ЄС.

Імплементация, будучи частиною нормотворчого процесу, передбачає виконання чітких послідовних кроків, а саме *acquis communautaire*, визначення переліку нормативних актів, що мають бути ухваленими, їх підготовку до прийняття, моніторинг виконання та інші послідовні дії. Процес адаптації, в цьому випадку, повинен ґрунтуватися на принципах відповідності директивам ЄС та їх виконанні, засадах добровільності, чіткості термінології та повноти охоплення.

Аналіз Основних висновків щодо звіту про Україну 2023 року, опублікований на офіційному сайті Європейської Комісії, демонструє, що український сектор безпеки продовжує проявляти високу стійкість попри повномасштабне вторгнення РФ у лютому 2022 року і її варварську агресивну війну. Прийняття ключових законодавчих рішень у сфері оборони, безпеки та інтеграції до ЄС відображає посилення міжпартійної співпраці та системності у процесі прийняття рішень. Значна увага була надана законодавству, пов'язаному з євроінтеграцією. У кластері зовнішньої, безпекової та оборонної політики Україна досягла значних успіхів, оскільки збільшила до 93 % (2022 р.) рівень узгодження з відповідними рішеннями ЄС та деклараціями спільної зовнішньої і безпекової політики ЄС [2].

В рамках Спільної політики безпеки та оборони Україна продовжує прагнути до інтеграції в оборонні ініціативи ЄС та участі в заходах з урегулювання цивільних і військових криз, зокрема через Постійну структуровану співпрацю (PESCO) та Європейський оборонний фонд (ЄОФ). Аналіз Звіту Єврокомісії щодо прогресу України в межах Пакету розширення ЄС за 2024 рік показав значно посилене військово-безпекове співробітництво між Україною та ЄС і його державами-членами, зокрема в рамках Європейського фонду миру (ЄФМ), а також через Місію ЄС з надання військової допомоги Україні (EUMAM Ukraine) та Консультативну місію ЄС з реформування сектору цивільної безпеки в Україні (EUAM Ukraine) [3].

Україна підтримує тісну та конструктивну співпрацю з міжнародними організаціями у сфері безпеки, зокрема з Організацією Об'єднаних Націй, Радою Європи, Організацією з безпеки і співробітництва в Європі, Організацією Північноатлантичного договору (далі – НАТО), Організацією Чорноморського економічного співробітництва. З березня 2022 року Україна приєдналася до Центру НАТО з кіберзахисту в якості країни-контрибутору, а у грудні 2023 року Національний координаційний центр кібербезпеки при Раді національної безпеки і оборони та Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України підписали Робочу угоду з Агентством Європейського Союзу з мережевої та інформаційної безпеки (ENISA).

Незважаючи на досягнення значного прогресу у напрямку європейської інтеграції, в Україні існує низка проблем, які суттєво ускладнюють ефективну адаптацію до стандартів ЄС у сфері безпеки. Виділяються серед ключових: недостатня швидкість оновлення законодавства, обмеженість ресурсного забезпечення сектору безпеки, потреба у кадровому підсиленні та реформуванні освітніх програм, а також інституційні бар'єри у взаємодії між державними органами.

Низька швидкість підготовки, розгляду і прийняття так званих «євроінтеграційних» законів викликає затримки в імплементації стандартів ЄС, що в свою чергу, є критичним для процесу адаптації і впливає на відповідність українського законодавства вимогам ЄС, зокрема і в сфері безпеки.

Недостатнє фінансування та відсутність належної матеріально-технічної бази для реалізації безпекових ініціатив значно ускладнюють досягнення європейських стандартів у цій сфері. На 2024 рік видатки на сектор безпеки і оборони становили 2,97 трлн. грн. (38,9% до ВВП). Це на 326,9 млрд. грн. більше, ніж у 2023 році [4]. Але в умовах війни та гібридних загроз є недостатнім для ефективного забезпечення безпеки, що підтверджує постійний зріст кількості волонтерських організацій - 10454 волонтерів зареєстровано наприкінці листопада 2024 року, за даними Державної податкової служби [5].

Для повної імплементації норм ЄС необхідно проводити реформи і в освітньому секторі та забезпечувати підготовку кваліфікованих фахівців, які, в свою чергу, будуть впроваджувати європейські стандарти у практичну діяльність. Звіт за результатами щорічного проведення аналізу потреб щодо інституційної спроможності та кадрового складу органів державної влади, відповідальних за виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції визначає, що в структурних підрозділах, залучених до приведення законодавства України у відповідність до права ЄС, лише 28% фактично працюючих фахівців безпосередньо залучені до реалізації функцій з виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції, зокрема приведення галузевого законодавства України у відповідність до права ЄС, і становить 2011 осіб [3].

Розширення використання новітніх технологій, зокрема кіберзагроз, вимагає нових підходів до їх регулювання. За період 2022 – 2024 років статистика кіберзагроз показує значне збільшення не тільки в кількості таких атак, а і в їх складності. Основними методами, що використовуються зловмисниками, залишаються експлуатація вразливостей (CVE), фішинг, DDoS-атаки та атаки на критичну інфраструктуру. Наймасштабніша зовнішня кібератака відбулась 19 грудня 2024 році, внаслідок якої тимчасово призупинилась робота Єдиних та Державних реєстрів, які перебувають у компетенції Міністерства юстиції України. Понад 60 реєстрів стали недоступними, на їх відновлення тривало більше 30 днів, що призвело до порушення функціонування критично важливої інфраструктури України.

Інституційні бар'єри у взаємодії між державними органами виглядають як наявність бюрократичних перешкод та відсутність координації між різними органами влади, що в свою чергу ускладнює ефективну імплементацію європейських стандартів. Відсутність належного міжвідомчого співробітництва може призвести до дублювання функцій, уповільнення процесів і неефективного використання ресурсів. За результатами перевірок Рахункової палати у 2024 році були виявлені порушення та недоліки на суму більше 215 млрд. грн. З них 205,5 млрд. грн. (94,5%) стосувалися неефективного управління коштами і майном та їх неефективного використання. Порушення законодавчих вимог, у тому числі нецільове використання коштів і порушення при плануванні, становили 8,7 млрд.

грн. (4%), тоді як недоліки в адмініструванні доходів бюджету – 3,3 млрд. грн. (1,5%). При цьому найбільше виявлено порушень і недоліків за напрямком безпека та обороноздатність держави, цивільний захист –184,4 млрд. грн., або 84,8% загального обсягу [7].

Проте робота цих структур зіштовхується з низкою проблем, зокрема у сфері кадрового забезпечення через нестачу фахівців з права ЄС. Додаткові складнощі пов'язані з обмеженим досвідом у сфері європейської інтеграції та недостатньою координацією між органами публічної влади і відповідними європейськими інституціями [6].

Аналіз діяльності України у сфері національної безпеки та оборони свідчить про значні досягнення у процесі євроінтеграції та адаптації національного законодавства до стандартів ЄС. Прийняття ключових законів, участь у європейських оборонних та безпекових ініціативах, а також тісна співпраця з міжнародними організаціями дозволяють підвищити стійкість українського сектору безпеки.

Водночас, незважаючи на помітний прогрес, залишається ряд проблем, які ускладнюють повну інтеграцію стандартів ЄС. Важливо не лише адаптувати законодавство, а й створювати механізми його практичного застосування, що дозволяють швидко реагувати на нові загрози. Лише системне впровадження необхідних заходів забезпечить стійкість держави, ефективність управління ресурсами та успішну інтеграцію України у європейську безпекову і оборонну систему.

Список використаних джерел:

1. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії від 27.06.2014 : від 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 13.10.2025).

2. Ключові висновки Звіту про Україну за 2023 рік. Офіційний веб-сайт Європейського Союзу. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/uk/qanda_23_5631 (дата звернення: 13.10.2025).

3. Прогрес України в адаптації права ЄС. Аналіз Звіту Єврокомісії щодо прогресу України в межах Пакету розширення ЄС за 2024 р.. Аналітичний центр EasyBusiness. Євроінтеграція. 01.01.2025. URL: <https://easybusiness.in.ua/wp-content/uploads/2025/02/EB-Zvit-z-analizu-Enlargement-reports.pdf> (дата звернення: 13.10.2025).

4. Уряд схвалив звіт про виконання Державного бюджету на 2024 рік: видатки на оборону та безпеку становили 2,97 трлн гривень. Офіційний сайт Міністерства Фінансів України. Новини. 08.04.2025. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/uriad_skhvaliv_zvit_pro_vikonannia_derzhavnogo_biudzhetu_na_2024_rik_vidatki_na_oboronu_ta_bezpeku_stanovili_297_trln_griven-5097 (дата звернення: 13.10.2025).

5. Реєстр волонтерів виріс у 1,5 рази цьогоріч. Опендабот. Аналітика. 05.12.2024. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/volunteers-2024> (дата звернення: 13.10.2025).

6. Балануца О. Адаптація законодавства України до права ЄС як складова сучасного правотворення в Україні: сучасний стан та виклики. Юридичний науковий електронний журнал. 2024. вип. 12. С. 656-659. URL: http://lsej.org.ua/12_2024/156.pdf (дата звернення: 13.10.2025).

7. Прес-служба Апарату Верховної Ради України. Комітет з питань бюджету розглянув звіт Рахункової палати за 2024 рік. Офіційний сайт Верховної Ради України. Новини комітетів. 30.05.2025. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/262538.html?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 13.10.2025).